

УДК 339.1

**МОНІТОРИНГ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА
ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ БЕТОНУ ТА ВИРОБІВ З БЕТОНУ:
ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ЧИННИКИ**

Педько І.А.

У статті викладено методика моніторингу економічних і політичних чинників маркетингового середовища підприємства. Доведено, що ідентифікація негативних чинників від економічних і політичних процесів можлива тільки завдяки систематичному і послідовному підходу до збору й аналізу інформації про можливі загрози.

Підприємства-виробники бетону та виробів з бетону постачають продукцію будівельним організаціям. Будівельна галузь першою реагує на економічні та політичні проблеми у суспільстві; під час економічної кризи 2008-2009 рр. саме у будівельній галузі спостерігалися найбільш негативні явища. Для підприємств-виробників бетону та виробів з бетону є життєвою необхідністю отримання своєчасної, достовірної та важливої інформації щодо економічних та політичних подій в країні для прийняття управлінських рішень та розробки бізнес-стратегій.

За класичним поглядом на маркетингову діяльність, моніторинг соціального та економічного факторів здійснюється в секторі моніторингу зовнішнього маркетингового середовища системи маркетингової інформації підприємства. Напряом соціально-політичного моніторингу розвинуто в роботах Вирового С. [1]. Моніторингу економічної безпеки присвячено роботи Загороднього А.Г., Коваль З.О., Чухрай Н.І. [2, 3].

Між тим, в наукових працях поза розглядом залишилися питання методології моніторингу економічного та політичного чинників для підприємств, які діють у сферах підвищеної ризиковості, таких як виробництво будівельних матеріалів, що і зумовлює вибір теми статті.

Мета статті полягає в розробці методологічного підґрунтя до здійснення моніторингу економічного та політичного чинників маркетингового середовища підприємства.

До економічних чинників, які впливають на діяльність підприємств-виробників бетону та виробів з бетону, на наш погляд, необхідно віднести: динаміку макроекономічних показників; курс

основних валют; податкову політику держави та рівень доходів будівельних організацій. Розглянемо етапи моніторингу економічних чинників, періодичність, джерела інформації, структуру інформації.

Основний макроекономічний показник економіки країни – це валовий внутрішній продукт (ВВП). Джерелами для отримання інформації про динаміку ВВП України є, насамперед, дані Державного комітету статистики України. Державний комітет статистики України щороку оприлюднює дані з ВВП України, які містяться у розділі «Національні рахунки» на сайті Держкомстату.

Підприємствам, які працюють на певній території, зокрема, підприємствам-виробникам бетону та виробів з бетону в Одеському регіоні, важливо відстежувати динаміку валового регіонального продукту (ВРП). Цінною є інформація про те, що, наприклад, у 2014 році реальний ВВП України зменшився на 6,8% у порівнянні з 2013 роком, а в Одеському регіоні за цей рік, навпаки, реальний ВРП, за попередніми даними, збільшився на 1,4%. Тобто падіння ВРП в Одеському регіоні в 2014 році не спостерігалось.

Річні показники ВВП України Держкомстат публікує не раніше літа наступного року. Зрозуміло, що для підприємств така інформація вже не є сучасною та актуальною. Вважаємо, що відстежувати динаміку ВВП та ВРП необхідно як за річними так і за квартальними показниками, щоб отримувати повну інформацію. Державний комітет статистики України публікує щокварталу інформацію про динаміку ВВП у рубриці «Експрес інформація» [4]. Наприклад, у першому кварталі 2015 року до першого кварталу 2014 року падіння ВВП України склало 17,2%, у другому кварталі – 14,6% у реальних цінах 2010 року. Будівництво у першому кварталі 2015 року в порівнянні з відповідним періодом 2014 року скоротило обсяги виробництва на 35,3%, а в другому кварталі – на 25,6%. Ця інформація для підприємств-виробників бетону та виробів з бетону є важливою для отримання прогнозів та оцінки ризиків підприємницької діяльності в відповідних підсистемах маркетингової інформаційної системи.

Також важливими є прогнози рейтингових міжнародних агенцій щодо макроекономічних показників України. Так, Міжнародна рейтингова агенція Fitch погіршила прогноз спаду ВВП України з 9% до 10% в 2015 році [5]. Міжнародна рейтингова агенція Standard&Poors вважає, що в 2015 році падіння ВВП України складе 15%, а в наступні 2016 та 2017 рр. очікується зростання на 2% та 3,5% відповідно [6]. Національний банк України (НБУ) прогнозує падіння ВВП України в 2015 році на 9,5%, а рівень інфляції в 48%, в 2016 році НБУ прогнозує зростання ВВП на 3%, а

також зменшення інфляції до 12% [7]. Всесвітній банк також погіршив свої попередні прогнози щодо падіння економіки України з 7,5% до 12% у 2015 році, але в 2016 році прогнозує зростання ВВП на 1% [8]. Міжнародний валютний фонд (МВФ) теж погіршив попередні прогнози щодо падіння економіки України в 2015 році з 7,5% до 11%, але запевнює, що макроекономічна ситуація в Україні стабілізується [9]. Прогнози Національного банку України та Міжнародних рейтингових агенцій, фондів та банків є підґрунтям для розроблення стратегічних планів підприємствами-виробниками бетону та виробів з бетону.

Пропонуємо в підсистемі моніторингу системи маркетингової інформації накопичувати інформацію про динаміку ВВП України, ВРП регіону діяльності підприємства, прогнози інститутів України щодо рівня ВВП та інфляції, а також прогнози рейтингових міжнародних агенцій, банків та фондів (табл. 1).

Таблиця 1

Моніторинг економічних чинників підприємствами-виробниками бетону та виробів з бетону

Джерело інформації	Предмет моніторингу	Періодичність
Державний комітет статистики України	ВВП за минулі роки, квартальні дані ВВП за поточний рік, падіння/зростання ВВП за минулі роки та поточні квартали, рівень інфляції за минулі роки та поточні квартали	Раз на квартал
Головні управління статистики в регіонах	ВРП за минулі роки, квартальні дані ВРП за поточний рік, падіння/зростання ВРП за минулі роки та поточні квартали	Раз на квартал
Національний банк України	Прогноз ВВП на поточний рік та на наступні роки	Раз на квартал
МВФ, Всесвітній банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Міжнародна рейтингова агенція Fitch, Міжнародна рейтингова агенція Moody's, Міжнародна рейтингова агенція Standard&Poor's	Прогноз ВВП на поточний рік та на наступні роки	Раз на квартал

Моніторинг курсу національної валюти підприємству-виробнику бетону та виробів з бетону необхідно здійснювати два-три рази на тиждень. Імпортні складові бетону можуть значно вплинути на його вартість і, відповідно, зменшити цінову конкурентоспроможність бетону та виробів з нього. Передбачувати стрибки курсу національної валюти в нинішніх економічних і політичних умовах надто складно. Курс національної валюти є відображенням не лише попиту на неї імпортерами

та її пропозиції експортерами, а також політики Центрального банку, дій Уряду України, довіри населення до національної валюти та ін. В стабільні часи курс національної валюти дещо знижувався восени, в час розрахунків за газ на зимовий період, та дещо зміцнювався влітку, в час періоду відпусток. В періоди стабільності національної валюти підприємствам-виробникам бетону та виробів з бетону слід здійснювати інвестиції в імпортні складові, для того, щоб в період наступного підвищення курсу мати конкурентні переваги в ціні на продукцію.

Рівень доходів будівельних організацій тісно пов'язаний з макроекономічними показниками, оскільки будівельні організації завжди першими відчувають кризові явища в економіці. Будівельні організації є головними споживачами продукції підприємств-виробників бетону та виробів з бетону, тому від рівня їх доходів залежить розвиток даних підприємств. Статистична звітність за будівельною галуззю досить розвинута та містить таку інформацію для здійснення моніторингу:

- динаміка індексів виконаних будівельних робіт за попередні роки;
- динаміка щомісячних індексів виконаних будівельних робіт в поточному році в Україні та в регіонах;
- структура будівельної продукції в регіонах в попередні роки та в поточному році.

Державний комітет статистики України наводить індекси виконаних будівельних робіт з 1990 року (рис. 1).

Видно, що індекси виконаних будівельних робіт мають тісний кореляційний зв'язок з індексами ВВП України. Підприємство-виробник бетону може за прогнозами динаміки ВВП отримувати прогнози зростання або спаду в будівельній галузі і планувати свій розвиток. Будівельна галузь має більші «піки» зростання і глибші спади, ніж ВВП.

Аналізуючи динаміку щомісячних індексів виконаних будівельних робіт важливо робити зріз як на макрорівні так і на рівні регіону. Індекси будівельної продукції на макрорівні вказують на «падіння» галузі по відношенню до 2014 року, з деяким пожвавленням влітку та восени (рис. 2). Індекси будівельної галузі в Одеському регіоні демонструють більш суттєвий спад виробництва, ніж в цілому по країні. В третьому кварталі ситуація дещо покращилася (рис. 3).

Враховуючи зростаючі тенденції в Україні та в Одеському регіоні, підприємства-виробники бетону та виробів з бетону можуть розраховувати на зростання будівельної галузі до кінця поточного року.

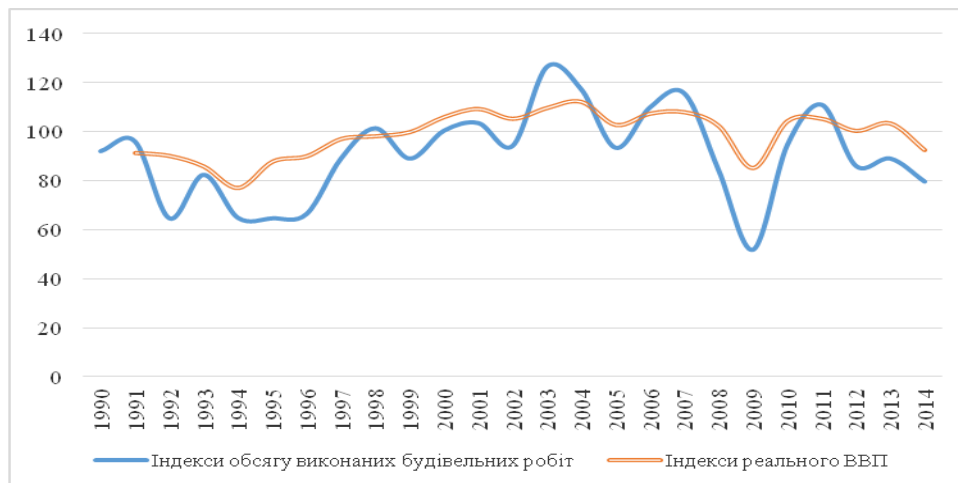

Рис. 1. Індекс обсягу виконаних будівельних робіт та ВВП, % до попереднього року (в 2013, 2014 рр. без урахування АР Крим, м. Севастополь, в 2014 р. без частини зони проведення антитерористичної операції) [4]

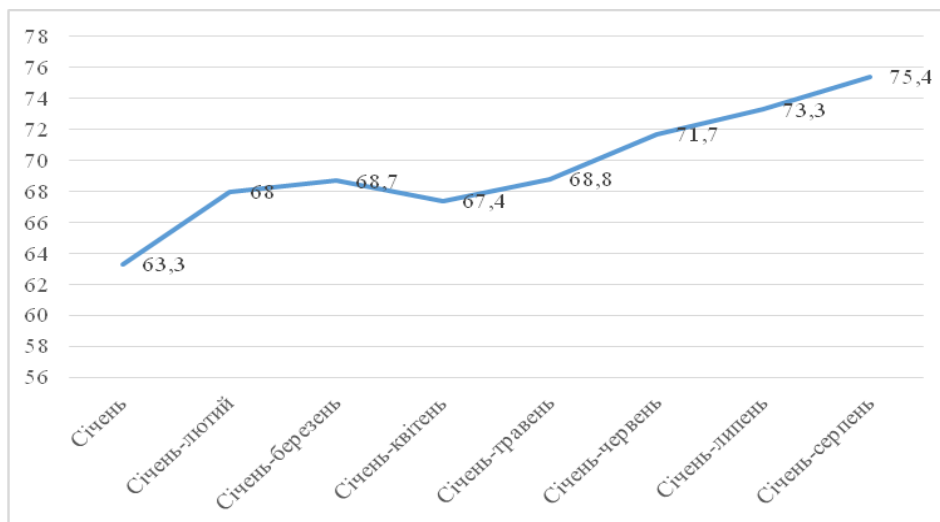

Рис. 2. Індеси будівельної продукції у 2015 році в Україні (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) [4]

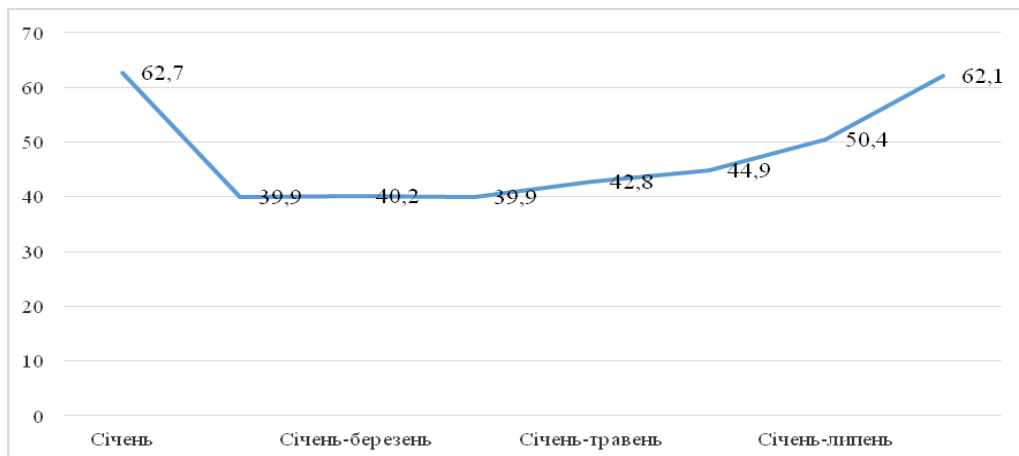

Рис. 3. Індеси будівельної продукції у 2015 році в Одеському регіоні [11]

Для підприємств-виробників бетону та виробів з бетону важливим також є моніторинг структури продукції будівельної галузі (табл. 2).

Таблиця 2

Індеси будівельної галузі Одеського регіону за видами, % [11]

	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2011	108,2	112,7	95,7	139,5	2011
2012	99,9	60,7	69,6	51,0	2012
2013	113,3	102,0	102,9	100,5	2013
2014	94,9	101,6	108,7	91,0	2014
Січень- серпень 2015	62,1	135,6	167,1	88,5	Січень- серпень 2015

Суттєве падіння виробництва продукції будівельної галузі за січень-серпень 2015 року в Одеському регіоні відбулося за рахунок значного скорочення будівництва інженерних споруд. В цей час житлове будівництво зросло на 67,1% у порівнянні з відповідним періодом попереднього року. Підприємства-виробники бетону та виробів з бетону, які мають цільовими споживачами будівельні організації з житлового будівництва, в цьому випадку можуть розраховувати на номінальне зростання продажу. За рахунок девальвації національної валюти відбулося подорожчання будівельних робіт, що вплинуло на збільшення індексу будівельних робіт, тому очікувати значне збільшення реальних обсягів замовлення продукції будівельними підприємствами у підприємств-

виробників бетону та виробів з бетону слід за умов стабілізації економічного стану.

З 2015 року Державний комітет статистики України щокварталу проводить опитування з приводу очікувань підприємств різних галузей щодо перспектив розвитку їх ділової активності. Дані опитувань знаходяться в блоці «Статистична інформація» в підблоці «Макроекономічна статистика».

Наступним фактором моніторингу зовнішнього середовища є політичний. В рамках цього фактору було запропоновано здійснювати моніторинг даних про стабільність політичної влади та рівень корупції. Стабільність політичної влади є запорукою економічної стабільності. В останні роки політичні події мають суттєвий негативний вплив на економічну ситуацію в країні. Моніторинг стабільності політичної влади може проводитися лише за аналізом ЗМІ. Пропонується щотижнево здійснювати аналіз публікацій відносно діяльності Парламенту України, Уряду, Президента України, а також узгодженості дій Президента, Парламенту, Кабінету міністрів України.

Рівень корупції вимірюється за допомогою індексу сприйняття корупції (Corruption Perception Index). Цей індекс щорічно розраховується міжнародною неурядовою організацією Transparency International Україна, яка має представництва більше, ніж в 100 країнах світу. Цей індекс вимірюється за шкалою від 0 до 100, де 0 – найвищий рівень корупції в державних органах влади країни. Індекс складається за даними опитувань експертів з держуправління, економіки, представників ділових кіл.

Крім індексу сприйняття корупції важливою характеристикою інвестиційної привабливості країни є рейтинг ведення бізнесу Doing business. При складанні рейтингу легкості ведення бізнесу в першу чергу враховується думка бізнесменів щодо легкості реєстрації підприємства і власності, отримання кредитів і дозволів на будівництво, сили фіскального тиску в країні. Індекс моніторингу реформ iMoRe з початку 2015 року виводиться кожні два тижні експертами. З січня по травень 2015 року цей індекс не піднімався вище 1 з максимальних 5 балів, що характеризує темп проведення реформ в Україні, як неприйнятний. Індеси сприйняття корупції та легкості ведення бізнесу розраховуються раз на рік. У 2014 році Україна посіла 142-е місце в індексі сприйняття корупції Transparency International [10].

Таким чином, моніторинг політичного чиннику складається з аналізу ЗМІ щодо дій органів законодавчої влади, рівня довіри їй серед населення та підприємницької спільноти, а також аналізу індексів сприйняття корупції, легкості ведення бізнесу та процесу реформ (табл. 3).

Таблиця 3

**Моніторинг політичних чинників підприємствами-виробниками
бетону та виробів з бетону**

Джерело інформації	Предмет моніторингу	Періодичність
ЗМІ	дівість Парламенту України, довіра Уряду та Президенту України узгодженість дій Президента, Парламенту та Кабінету міністрів України	щотижня
Міжнародна неурядова організація Transparency International Україна	індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index)	щороку
Сайти аналітичних агенцій, наприклад, сайт Politeka	рейтинг ведення бізнесу Doing business	щороку
Сайти аналітичних агенцій, наприклад, сайт Politeka	індекс моніторингу реформ iMoRe	кожні два тижні

Висновки. Таким чином, у статті запропоновано змістовні моделі моніторингу економічного та політичного чинників маркетингового середовища підприємств-виробників бетону та виробів з бетону з виділенням джерел інформації, предмету моніторингу, періодичності проведення. Врахована специфіка виробництва бетону та виробів з бетону, якій властиві високі ризики банкрутства від політичних та економічних подій у суспільстві. Використання запропонованих моделей дозволяє своєчасно здійснювати аналіз політичного та економічного чинників, виявляти негативні тенденції, вживати адекватні заходи щодо розробки та коректування маркетингової стратегії.

Література

1. Вировий С. Соціально-політичний моніторинг як складова інформаційно-аналітичного забезпечення публічного урядування / С. Вировий // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2014. - Вип. 2. - С. 72-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/dums_2014_2_10.pdf.
2. Котлер, Филип. Основы маркетинга [Текст] / Ф. Котлер ; пер. В. Б. Боброва; ред. пер. ПеЕ. М. Пенькова. - СПб.: Корона : Литера плюс, 1994. - 698 с.
3. Котлер Ф Маркетинг менеджмент Экспресс курс / Ф Котлер; пер с англ СГ Божук - 2-е изд - СПб: Питер, 2005 - 464 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; офіційний сайт Головного управління

- статистики в Одеській області. Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
5. Сайт інформаційної агенції LB.ua. Режим доступу: http://economics.lb.ua/state/2015/10/21/318921_fitch_uhudshilo_prognoz_snizheniya_vvp.html.
6. Сайт інформаційної агенції LB.ua. Режим доступу: http://economics.lb.ua/state/2015/10/20/318803_sp_sostavil_prognoz_vvp_ukraini.html.
7. Сайт Фінансовий портал міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://minfin.com.ua/2015/06/26/7605609>.
8. Сайт інформаційної агенції УНАН. Режим доступу: <http://www.unian.net/1130563-x.html>.
9. Сайт Інформаційної агенції Zn.ua. Режим доступу: http://zn.ua/ECONOMICS/mvf-uhudshil-prognoz-padeniya-vvp-ukrainy-v-2015-godu-do-11-190781_.html
10. Сайт аналітичної компанії Politeka. Режим доступу: <http://politeka.net/47518-doing-business-v-ukraine-chto-pomenyalos>.
11. Сайт Головного управління статистики в Одеському регіоні. Режим доступу: <http://od.ukrstat.gov.ua>.

Abstract

Pedko I.

Monitoring the marketing environment of manufacturers of concrete and concrete products: economic and political factors

The article describes the methodology for the monitoring of economic and political factors of the marketing environment enterprise. It is proved that the identification of negative factors from the economic and political processes is only possible thanks to the systematic and consistent approach to the collection and analysis of information about possible threats.